

Novosti iz zakonodavstva

Uloga ove rubrike jeste da upozna čitaoce s novinama u zakonodavstvu u BiH, posebno s onima koje mogu uticati na primjenu EKLJP-a i njenih standarda. Ova rubrika ne predstavlja iscrpnu listu već izbor važnijih aktuelnih zakonodavnih inicijativa ili rješenja, te će sadržavati opis zakonskog akta o kojem je riječ, kao i komentar načina na koji on utiče na primjenu relevantnih evropskih pravnih standarda. U ovom broju predstavljamo dva zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik BiH* 22/15 i 40/15).

Zakonom o izmjenama i dopunama krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik BiH broj 22/15*) izmijenjen je opis krivičnog djela „Finansiranje terorističkih aktivnosti“. Članom 202 Krivičnog zakona BiH sad je regulisano da svako ko je na bilo koji način, neposredno ili posredno, dao, prikupio ili na drugi način osigurao sredstva s ciljem njihove upotrebe ili znajući da će biti upotrijebljena, u cjelini ili djelimično, za izvršenje nekog od krivičnih djela iz članova: 191 (Uzimanje talaca), 192 (Ugrožavanje lica pod međunarodnopravnom zaštitom), 194 (Neovlašteno pribavljanje ili raspolaganje nuklearnim materijalom), 194(a) (Ugrožavanje nuklearnog objekta), 196 (Piratstvo), 197 (Otmica aviona ili broda ili zauzimanje fiksne platforme), 198 (Ugrožavanje sigurnosti zračne ili morske plovidbe ili fiksni platformi), 199 (Uništenje i uklanjanje znakova koji služe sigurnosti zračnog saobraćaja), 200 (Zloupotreba telekomunikacionih znakova), 201 (Terorizam), 202(a) (Javno podsticanje na terorističke aktivnosti), 202(b) (Vrbovanje radi terorističkih aktivnosti), 202(c) (Obuka za izvođenje terorističkih aktivnosti) ovog zakona ili svakog drugog krivičnog djela koje može prouzrokovati smrt ili težu tjelesnu povredu civila ili lica koje aktivno ne učestvuje u neprijateljstvima u oružanom sukobu, kada je svrha takvog djela, po njegovoj prirodi ili kontekstu, zastrašivanje stanovništva ili prisiljavanje organa vlasti Bosne i Hercegovine ili drugih vlasti ili međunarodne organizacije da nešto učini ili ne učini, bez obzira na to da li su terorističke aktivnosti izvršene i da li su sredstva korištena za izvršavanje terorističkih aktivnosti, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje tri godine. U odnosu na zakonsko rješenje iz 2010. godine novo zakonsko rješenje inkriminira samu radnju izvršenja krivičnog djela finansiranja terorističkih aktivnosti neovisno od samog izvršenja terorističkih aktivnosti, tj. radi se o inkriminaciji pripremanja, kao vida učešća u krivičnom djelu terorizma.

U novom zakonskom rješenju dodani su stavovi 2 i 4 kojima je regulisano:

- stavom 2 da će se kazniti svako lice koje na bilo koji način, neposredno ili posredno, dâ ili prikupi ili na drugi način osigura sredstva s ciljem da se ona, u potpunosti ili djelimično, upotrijebe u bilo koju svrhu od strane terorističkih organizacija ili pojedinačnih terorista, ili znajući da će, u potpunosti ili djelimično, biti upotrijebljena za izvršenje krivičnih djela iz stava 1 člana 202 od strane terorističkih organizacija ili pojedinačnih terorista.
- stavom 4 predviđeno je da se sredstvima smatraju sredstva svake vrste, bilo da se sastoje u stvarima ili pravima, bilo materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, bez obzira na to kako su stečena, te pravni dokumenti ili instrumenti u svakom obliku, uključujući i elektronske ili digitalne, koji dokazuju vlasništvo ili pravo vlasništva nad imovinom, uključujući – ali ne ograničavajući se na – bankarske kredite, putničke čekove, bankarske čekove, novčane naloge, udjele, vrijednosne papire, obveznice, mjenice i kreditna pisma.

Prilikom analize i primjene ovog člana, posebno s osvrtom na član 4 KZ BiH, neophodno je imati u vidu da je izvorni tekst člana 202 iz 2003. godine promijenjen 2010. godine, te da su tim izmjenama uvedena i nova krivična djela: 202(a) Javno poticanje na terorističke aktivnosti; 202(b) Vrbovanje radi

terorističkih aktivnosti; 202(c) Obuka za izvođenje terorističkih aktivnosti; i 202(d) Organizovanje terorističke grupe. Izmjenama iz 2010. godine već je izmijenjen kazneni okvir.

Zakon o izmjenama i dopunama krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj 40/15) sadrži veći broj izmjena, od kojih su određene tehničke prirode: uvode se pojmovna objašnjenja imovinske koristi, precizirano je pitanje početka toka zastarijevanja krivičnog gonjenja, te je definisano pitanje oduzimanja predmeta, odnosno koji se predmeti oduzimaju i od koga.

Dosadašnji član 186 (Međunarodna trgovina ljudima) je izmijenjen, te je uveden novi član, 186(a) (Organizirana međunarodna trgovina ljudima). Istovremeno je izmijenjen član 187 (Međunarodno navođenje na prostituciju), a član 189(a) je dobio i novi naslov, „Organiziranje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela ‘Krijumčarenje migranata’“. Ove izmjene su izvršene s ciljem jasnijeg razlikovanja međunarodnih oblika izvršenja krivičnih djela trgovine ljudima i navođenja na prostituciju, te razlikovanja trgovine ljudima i krijumčarenja migranata.

Krivično djelo „Međunarodna trgovina ljudima“ propisuje da lice koje upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom ovlasti ili uticaja ili položaja bespomoćnosti ili davanjem ili primanjem isplata ili drugih koristi, kako bi privolilo lice koje ima kontrolu nad drugim licem, vrbuje, preveze, preda, sakrije ili primi lice u svrhu iskorištavanja tog lica u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin bude kažnjeno kaznom zatvora od najmanje pet godina. Ukoliko se vrbuje, navodi, preveze, preda, sakrije ili primi lice koje nije navršilo 18 godina kazna će iznositi najmanje deset godina. Ako je krivično djelo iz stavova 1 i 2 člana 186 izvršilo službeno lice prilikom vršenja službene dužnosti, počinitelac će se kazniti kaznom zatvora od najmanje deset godina. Stavovi od 4 do 10 predviđaju kvalifikovane oblike izvršenja ovog krivičnog djela, kao i oslobađanje žrtve trgovine ljudima od krivične odgovornosti ukoliko je njeno postupanje bilo neposredna posljedica njezinog statusa žrtve međunarodne trgovine ljudima.

Novi član 186(a) (Organizirana međunarodna trgovina ljudima) inkriminira organiziranje ili rukovođenje grupom ili drugim udruženjem koje zajedničkim djelovanjem počini krivično djelo iz člana 186 Krivičnog zakona (Međunarodna trgovina ljudima) i predviđa kaznu zatvora od najmanje deset godina ili dugotrajni zatvor. Ko počini krivično djelo u okviru grupe ili drugog udruženja iz stava 1 člana 186 ili na drugi način pomaže grupu ili udruženje kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od najmanje deset godina.

Član 187 (Međunarodno navođenje na prostituciju) predviđa da onaj ko, radi zarade ili druge koristi, navodi, podstiče ili namamljuje drugog na pružanje seksualnih usluga ili na drugi način omogućiti njegovu predaju drugome radi pružanja seksualnih usluga ili na bilo koji način učestvuje u organiziranju ili vođenju pružanja seksualnih usluga u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina. Činjenica da se lice koje se navodi, podstiče ili namamljuje već bavilo prostitucijom ne utiče na postojanje krivičnog djela.

Naziv člana 189(a) je promijenjen i glasi: „Organiziranje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela ‘Krijumčarenje migranata’“, te u stavu 1 predviđa da onaj ko organizira grupu ili drugo udruženje za izvršenje krivičnog djela iz člana 189 Krivičnog zakona (Krijumčarenje ljudi) bude kažnjen kaznom zatvora od najmanje tri godine.

Član 190 (Mučenje i drugi oblici surovog i nečovječnog postupanja) je izmijenjen i predviđa da službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili bilo koje drugo lice koje djeluje u svojstvu

službenog lica u institucijama Bosne i Hercegovine, po naredbi, na podsticaj ili s izričitim ili prešutnim pristankom službenog lica u institucijama Bosne i Hercegovine ili bilo kojeg drugog lica koje djeluje u svojstvu službenog lica u institucijama Bosne i Hercegovine, koje nanese drugome fizičku ili duševnu bol ili tešku fizičku ili duševnu patnju, s ciljem da od njega ili trećeg lica dobije informaciju ili priznanje ili s ciljem da se kazni za krivično djelo koje je počinio ili se sumnja da je počinio on ili treće lice ili koje ga zastrašuje ili prisiljava iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kojoj vrsti diskriminacije, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje šest godina. Istom kaznom će se kazniti i službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili bilo koje drugo lice koje djeluje u svojstvu službenog lica u institucijama Bosne i Hercegovine koje je naredilo ili podsticalo na počinjenje krivičnog djela ili dalo izričit pristanak ili znalo i prešutno se saglasilo s počinjenjem krivičnog djela iz stava 1 člana 190.

Dodan je novi član 190(a) pod naslovom „Prisilni nestanak“ i reguliše da službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili bilo koje drugo lice koje djeluje u svojstvu službenog lica u institucijama Bosne i Hercegovine ili po naređenju ili na podsticaj ili s izričitim ili prešutnim pristankom službenog lica u institucijama Bosne i Hercegovine, koje drugo lice zatvori, drži zatvoreno ili ga na drugi način liši slobode kretanja i pri tome odbije da prizna da ga je lišilo slobode ili skriva informacije o sudbini ili lokaciji tog lica, stavljajući ga tako izvan zaštite zakona, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje osam godina. Ovom kaznom će se kazniti i službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine koje je naredilo ili podsticalo ili dalo izričit pristanak ili znalo i prešutno se saglasilo s počinjenjem krivičnog djela iz stava 1 člana 190(a). Stav 3 člana 190(a) predviđa da će biti kažnjen i pretpostavljeni koji je znao ili je svjesno zanemario informaciju da je njemu podređeni počinilac počinio krivično djelo iz stava člana 190(a) ili da se nalazi pred počinjenjem krivičnog djela, a bio je odgovoran i imao kontrolu nad postupcima koji su se odnosili na počinjenje krivičnog djela iz stava 1 člana 190(a), pa nije preduzeo sve potrebne i razumne mjere u njegovoj moći da spriječi ili onemogući izvršenje krivičnog djela iz stava 1 člana 190(a) ili da to pitanje preda državnim vlastima radi istrage i krivičnog gonjenja; kaznit će se kaznom zatvora od najmanje osam godina. Postupanje po naređenju vlade ili nadređenog lica ne oslobađa nikoga krivice, ali može uticati na ublažavanje kazne ukoliko sud smatra da to interesu pravičnosti zahtijevaju. Lice koje odbije izvršiti takvo naređenje neće biti kažnjeno.

Član 209 stav 1 je promijenjen i reguliše da ko novac ili drugu imovinu za koje zna da su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, raspolaže njima, koristi u privrednom ili drugom poslovanju, vrši konverziju ili njihov prijenos ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti njihovu prirodu, izvor, lokaciju, raspolaganje, kretanje, vlasništvo ili drugo pravo, a takav novac ili imovinska korist su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela:

a) u inozemstvu ili na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine ili na teritoriji dva entiteta ili na teritoriji jednog entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ili

b) koje je propisano Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine ili drugim zakonom na državnom nivou,

kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do osam godina.

Član 219 (Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem) je također izmijenjen i reguliše da onaj ko posredno ili neposredno zahtijeva ili zaprimi ili prihvati nagradu ili kakvu drugu korist ili obećanje nagrade ili kakve druge koristi za sebe ili drugoga, da korištenjem svog stvarnog ili pretpostavljenog službenog ili društvenog ili uticajnog položaja ili drugog statusa posreduje da službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili strano službeno lice ili međuna-

rodni službenik ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina. Osoba koja posreduje, koristeći svoj službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status, da službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili strano službeno lice ili međunarodni službenik ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do osam godina. Ako je počinitelj za počinjenje krivičnog djela iz stava 2 člana 219 zahtijevao ili primio ili prihvatio nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugoga kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do deset godina. Primita nagrada ili kakva druga korist bit će oduzeta.

Član 219(a) (Davanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem) je dodan i reguliše da onaj ko posredno ili neposredno licu koje ima službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status učini ili ponudi ili obeća nagradu ili kakvu drugu korist da posreduje da službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili strano službeno lice ili međunarodni službenik ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina. Osoba koja posredno ili neposredno, na zahtjev lica koje ima službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status, počini krivično djelo iz stava 1 člana 219(a) i prijavi krivično djelo prije njegovog otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno može se osloboditi kazne. Primita nagrada ili kakva druga korist bit će oduzeta, a u slučaju iz stava 2 člana 219(a) može se vratiti licu koje je dalo nagradu ili kakvu drugu korist.

Zakonodavac ima intenciju da Krivični zakon prilagođava novim pojavnim oblicima kriminaliteta, prije svega onog s međunarodnim elementima, te s različitim formama organizovanosti. Ovo je očigledno ako se uzme u obzir i činjenica da je do novembra 2015. godine Krivični zakon BiH mijenjan 11 puta. Izmjene i dopune predstavljene u ovom prikazu su izmjene broj 10 i 11. Problem koji veliki broj novih krivičnih djela i izmjena postojećih stvari u praksi jeste primjena člana 4 KZ BiH i člana 7 Evropske konvencije za ljudska prava. Naime, niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna ne može biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Samim tim zadatak za tužioce i sudije neće biti jednostavan jer će tužioci prije podizanja optužnice morati utvrditi da li su djela u vrijeme događaja bila inkriminisana kao krivična djela, dok će sudije u svakom slučaju morati utvrditi prvo koji je zakon bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, te potom cijeliti je li kasniji zakon blaži u svakom konkretnom slučaju.

U slučaju članova 190 (Prisilni nestanak) i 190(a) (Mučenje i drugi oblici surovog i nečovječnog postupanja) pojavljuje se dodatna poteškoća jer su radnje izvršenja ovih krivičnih djela već predviđene u okviru krivičnih djela „Zločin protiv čovječnosti“ i „Ratni zločin protiv civilnog stanovništva“, ali se razlikuju od istih po užem krugu lica koja mogu počiniti krivična djela iz članova 190 i 190(a), kao i po objektivnim okolnostima. Da li radnje izvršenja predstavljaju krivično djelo prema općim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda, čime bi se mogao upotrijebiti izuzetak od zabrane retroaktivne primjene iz člana 4(a) KZ BiH i člana 7 stav 2 EKLJP-a, jeste pitanje o kojem ESLJP još nije odlučivao. Isto tako, radnje izvršenja „Prisilni nestanak“ i „Mučenje i drugi oblici surovog i nečovječnog postupanja“ i ranije su bile predviđene u krivičnom zakonodavstvu BiH (od 2003. godine) i, osim za eventualne buduće slučajeve, odredbe ovih članova će se teško moći retroaktivno upotrijebiti bez kršenja odredbi EKLJP-a i pravnih standarda uspostavljenih od strane ESLJP-a.